

Анеџа Цекик

**ТЕОРИЈАТА ЗА
ГЛОБАЛНО УПРАВУВАЊЕ
И СУВЕРЕНИТЕТОТ
ВО УСЛОВИ НА
ГЛОБАЛИЗАЦИЈА**

АПСТРАКТ

Концептот за глобално управување е нов концепт во рамките на дисциплината на Меѓународните односи. Настанат како специфична перспектива на глобализацијата и крајот на Студената војна, го преобмислува суверенитетот и местото на државите во новиот, глобален свет. Традициите на теориите за меѓународните режими и меѓународните организации, како и на транснационализмот и невладините форми на делување, се основа за тврдењето дека државите повеќе не се единствени актери на домашната и светската политичка сцена и дека не само што се можни, туку се неопходни нови облици на управување отаде државата.

Aneta Cekik

**THE GLOBAL
GOVERNANCE THEORY
AND SOVEREIGNTY IN
GLOBALIZATION
CONDITIONS**

ABSTRACT

The concept of global governance is a new concept within the framework of the discipline of International Relations. It has emerged as a specific perspective of globalization and the end of the Cold War giving a different sense to sovereignty and the position of the states in the new global world. The traditions of the theories of international regimes and international organizations, as well as the transnationalism and the nongovernmental forms of acting, constitute the foundations of the claim that the states are no longer unique actors on the domestic and international political stage, and that new forms of governance beyond the state are both likely and essential.

Реалокацијата на власта (фрагментација и интеграција) на субнационално (локално и регионално) и транснационално ниво, на нови области на власт (spheres of authority) е во центарот на анализата на авторите кои овој концепт го употребуваат како релевантна аналитичка алатка.

Во кратки црти е прикажана неговата употреба и во нормативна смисла - како политичка програма и хегемонистички дискурс.

Клучни зборови: глобално управување, глобализација, суверенитет научни концепти

The relocation of authority (fragmentation and integration) at a subnational (local and regional) and transnational level to new spheres of authority is in the very core of the analysis of the authors who have been applying this concept as a relevant analytical tool.

This work briefly presents its application in normative sense - as a political programme and a hegemonic discourse.

Key words: global management, globalization, sovereignty, scientific concepts.

anetac@isppi.ukim.edu.mk

Падот на социјализмот на почетокот од 90-тите години од минатиот век и рушењето на биполарниот светски поредок, е настан кој ги промени не само политичките и економските услови во земјите што го отфрлија тој систем, туку и целосно ја измени сликата на дотогаш биполарниот свет. Рушењето на еден од двата хегемонистички системи на политичка и економска организација на општеството во четириесет и петгодишниот период по завршувањето на Втората Светска Војна, самиот по себе беше огромна пресвртница, но тоа што се случи во услови кога технолошкиот напредок, меѓузависноста и особено комуникациските можности беа развиени до тој степен, го прави неговото значење исклучително и неспоредливо со претходни искуства.

Големината и значењето на оваа промена, секако, беше можност на сцена да стапат теоретичари кои овие случувања ги разгледуваа во широки, светски рамки и од аспект на нивното место и улога во целокупната човечка историја. Сега се веќе класични и неодминливо се спомнуваат позициите на Фукујама и на Хантингтон, како две крајно спротивставени, за изгледот на светот во иднината, за едниот стабилен и организиран по теркот на повоените западни либерални демократии, а за другиот поделен на неколку цивилизационски спротивставени блокови со културно непомирливи разлики кои неизбежно водат до судир.

Овие тези беа изречени бргу по падот на комунизмот и беа напишани со класичниот речник на меѓународната политика и меѓународните односи. Тие се занимаваа со односите на моќ во светската политика во тој момент и во иднината, па губењето на моќта на едниот пол во дотогаш биполарниот свет значеше целосно ново преструктурирање на светскиот систем во кој единствени субјекти се државите. Широката дебата која ги следи провокативните тези поврзани со светската политика не изостана и траеше во целата последна декада на минатиот век.

Паралелно со овие две најпопуларни стојалишта во анализата на постстудениот свет, се развија и некои други помалку познати и не толку гласни, кои својата релевантност не ја црпеа само од променетите односи на моќ, туку и од промените во другите општествени потсистеми, новите начини на одвивање на производствениот процес кој порано се одвиваше во државните граници, зголемената меѓузависност, новите и побрзи облици на комуникација, новите начини на задоволување на социјалните потреби на граѓаните и нивното самоорганизирање итн.

Станува збор за еден новоизграден концепт за анализа во општествениите науки- во дисциплината за меѓународни односи, кој им се спротивставува на доминантните претпоставки на етаблираните научни дисциплини кои политиката ја анализираат преку однесувањето на државите како единствени актери на домашната и на светската политичка сцена.

Според застапниците на овој концепт, политиката веќе одамна не е активност само на државите или помеѓу државите, а границите помеѓу традиционално поделените надворешна и внарешна политика се избришани: во последните декади од дваесетиот век, политиката се одвива на повеќе нивоа и вклучува не само државни, туку и суб-национални, интернационални и транснационални актери.

Авторите кои се застапници на овој пристап особено значење и даваат на глобализацијата како сеопфатен процес (во економската, социјалната, еколошката, културната сфера), кој како таков постои од многу одамна и кој посебен замав почна да завзема од седумдесетите години на минатиот век, а кој во деведесетите доби најголем интензитет и стана особено видлив. Рушењето на комунистичките режими беше рушење на последната голема пречка кон отвореноста и се поголемата поврзаност меѓу општествата и луѓето на прагот на дваесет и првиот век.

НАСТАНУВАЊЕ И ОСНОВНИ СТОЈАЛИШТА НА ТЕОРИЈАТА ЗА ГЛОБАЛНО УПРАВУВАЊЕ

Дебатата за „глобално управување“ се разви на почетокот на деведесетите години од минатиот век, и како нов концепт во дисциплината на меѓународните односи ги ревидираше нејзините основни/класични појдовни пози-

ции развиени од двете главни теоретски школи -реализмот и либерализмот. Истакнувајќи дека реализмот останува релевантен само во смисла дека политиката е борба за моќ, и критикувајќи го ограничениот опфат на либералниот институционализам, критичарите на традиционалниот пристап ја истакнаа потребата од „нова онтологија” (Rosenau, 1999) при анализата на новата епоха.

Самиот термин „глобално управување” заедно со терминот глобализација се користи многу често, со различни значења и поради тоа е извор на конфузија. Додека под „глобално” може да се сфати или „највисокото ниво на човечка активност” или „збирот на сите нивоа на човекова активност”, терминот „управување” се користи во најмалку десет различни значења- како делување на „минималната држава” рedefинирајќи ја јавната одговорност и приватните интереси во обезбедувањето на јавните добра и услуги, како име за новите стратегии во работата на јавниот сектор инспирирани од менаџмент практиките во приватниот сектор, како нов процес на координација и соработка во децентрализираните мрежи, како начин на делување со кој се обезбедува работењето на големите корпорации итн (Pattberg: 2006: 3-4). Сепак, авторите кои го промовираат овој концепт како корисен за општествените науки, се обидуваат прецизно да ги лоцираат неговите корени и појмовен апарат.

Застапниците на овој пристап, главно бса инспирирани од **„глобалната промена”** која пред сè се однесува на крајот на Студената војна и сè поголемото значење и видливост на глобализацијата, но исто така се повикуваа и на други научни традиции во рамките на дисциплината за меѓународните односи како **транснационализмот** (или литературата за меѓународните режими) и литературата за **светските организации** (Hewson & Sinclair 1999, Pattberg, 2006).

ГЛОБАЛИЗАЦИЈАТА, ГЛОБАЛНАТА ПРОМЕНА И ТЕОРИЈАТА ЗА ГЛОБАЛНО УПРАВУВАЊЕ

Секоја анализа на светот по деведесетите неодминливо ја вклучува глобализацијата како процес. Ставовите се движат од тоа дека после глобализацијата ништо не е како порано, до распространетото тврдење дека глобализацијата не е ништо ново, туку напротив, со зборовите на Милтон Фридман, “светот е во секоја непосредна, релевантна и дотична смисла помалку интернационализиран отколку што бил во 1913 или 1929 година” (кај Cirm, 2003: 10).

Иако се напишани многу дефиниции, според многу цитираната дефиниција на Хелд глобализацијата може да се опише како „ширење, продлабочување и забрзување на светската меѓуповрзаност во сите аспекти на современиот општествен живот, од културни до криминални, од финансиски до духовни”(кај Pattberg, 2006: 6).

Концептот за глобално управување најпрво треба да се разграничи од онаа перспектива која глобализацијата ја објаснува главно со економски термини. Иако од дискусиите во рамките на економските теории за глобализа-

цијата, станува јасно дека она што значително се променило, освен селењето на производството, не е обемот на странските директни инвестиции или обемот на светската трговија, туку експанзијата на светските финансиски пазари (Ariggi, 1997: 2), економскиот пристап е редуccionистички и најчесто го превидува глобализирањето на загадувањето на животната средина, културните добра, луѓето и военото загрозување (Cirn, 2003: 10). Авторите кои глобализацијата ја објаснуваат со економски термини, акцент ставаат на т.н. „поместување” од државите кон пазарите, или трендот на сè поголема дерегулација на пазарите на национално и супранационално ниво како главна карактеристика на современата нео-либерална економска реалност.

За разлика од економскиот перспектива, концептот за глобално управување се сфаќа како посложена перспектива на она што се нарекува „глобална промена”, а чии главни компоненти се глобализацијата и крајот на Студената војна. Хјусон и Синклер издвојуваат четири елементи на оваа перспектива :

- реалокација на власта од државата во повеќе насоки (интеграција и фрагментација);
- настанување на глобално граѓанско општество;
- реструктуирање на глобалната политичка економија и
- делувањето на интелектуалните (епистемолошки) елити кои се глобално ориентирани.

Најважната компонента на глобалната промена околу која се согласуваат овие автори е **реалокацијата на власта на повеќе нивоа и на повеќе актери**. Иако е дискутабилно дали тој некогаш се остварувал во апсолутна форма и колку од државите фактички располагаале со истиот, суверенитетот како својство на државите неограничено и апсолутно да практикуваат власт е доведен во прашање.

Сфатен во класична смисла, поимот суверенитет аналитички е поделен на внатрешен и надворешен суверенитет. Внатрешниот суверенитет, во најширока смисла на зборот, се однесува на моќта на државите да носат и спроведуваат закони, додека надворешниот суверенитет означува независност и слобода на државата да ги остварува своите интереси во системот на независни држави.

Глобализацијата и зголемената меѓузависност ги прави државите немоќни на неколку фронта: глобалното селење на капиталот во региони каде цената на работната сила е пониска ги соочува државите со невработеност и неможност да спроведуваат ефективна социјална политика (ова пред сè се однесува на богатите западни економии); кога загадувањето на животната средина е предизвикано од надвор, државите не можат да го спречат со никакви класични мерки; Интернетот и олеснетата комуникација ги спречува државите да наметнуваат цензура, истите неповратно ги отвораат вратите на инаку затворените политички режими и делуваат ослободувачки за нивните граѓани; културната глобализација (културниот империјализам) е далеку навлезена во секое општество итн.

По опсежната емпириска анализа на промените кои глобализацијата (или денационализацијата) ги предизвикала во функционирањето на државата, Михаел Цирн (Cirn, 2003) промените во суверенитетот ги илустрира со јазикот на класичната политичка и социолошка наука.

Следејќи го Карл Шмит, Цирн истакнува дека класичниот поим за суверенитетот е врзан со постоење на определена територија, народ и државна власт, т.е. државата (суверено) управува на територија која е прецизно разграничена од секоја друга. Како петпоставка на ефикасното управување на државата е просторот на кој се згуснале општествените односи на размена и стопански врски да не биде поголем од просторот кој е опфатен со политичкото уредување: „додека економските активности, поштенскиот и телефонскиот сообраќај, загадувањето на животната средина, производството и употребата на културата се одвиваат претежно во рамките на националните граници, таквите активности можат да бидат уредени со мерките на националната држава” (Cirn, 2003: 11).

Поклопувањето на економско-социјалниот и политичкиот простор на една територија го означува како „услов на конгруенција” и укажува дека овој основен услов за ефикасно управување на државата, во услови на глобализација, фундаментално и неповратно е нарушен.

Иако Цирн не го употребува терминот „глобално управување”, неговиот поим за „комплексно управување” во новоизменетите услови на глобализација и анализата на според него, три модели на управување во услови на глобализација- управување од, со и без власт (governance by, with and without government)- го сместува во теоретичарите кои ја надминале аскиомата за државите како единствени актери на светската политичка сцена.

Џејмс Н. Розено го воведува поимот „области на власт” (spheres of authority) за да ги означат оние „политички актери, структури, процеси и институции кои ги иницираат, одржуваат и одговараат на силите на глобализацијата”, но „кои не се неопходно поврзани со територијална поделба и кои се предмет на постојана промена” (Hewson & Sinclair eds. 1999: 7).

Слично како и Цирн, и Розено тврди дека денес и во иднината, „многу од управувањето несомнено ќе се врши од државите и нивните влади кои ќе иницираат и спроведуваат политики во согласност со нивните правни рамки – и во некои инстанци националните влади ќе се согласат да управуваат заедно со системи за управување од друго ниво- но ефективноста на нивните политики ќе биде поткопана од распространувањето на настанувачки контролни механизми под и надвор од нивна јурисдикција” (Rosenau, 2006: 125). Она што во практиката се случува е реалокација на власта: интеграција на транснационално и фрагментација на субнационално (локално и регионално) ниво.

Новите механизми и „единици на управување” се контролни механизми, без командна функција (по што најмногу се разликуваат од државните механизми за управување) и најчесто без хиерархиски односи во внатрешната структура. Тие меѓу себе се разликуваат по форма и структура во зависност од тоа:

дали се создадени од повисоко (државно) ниво (top-down) или самите настанале еволутивно преку разни начини на задоволување на јавни и економски потреби на граѓаните кои самостојно се организирале (bottom-up), на кое ниво на управување дејствуваат, дали поминале одреден пат на институционализација, дали и какви односи на хиерархија постојат во нив итн. Росено дава преглед на цела лепеза релевантни „единици на управување” земајќи ги во предвид степенот на институционализација и нивото на дејствување:

Табела 1.

Поддржување и институционализација на контролни механизми

	самонастанувачки	институционализирани
транснационални	- невладини организации	- Интернет
недржавно поддржани	- општествени движења - епистемолошки заедници - мултинационални компании	- Европско Еколошко Биро - кредитно-проценувачки агенции - Американски Еврејски Конгрес
субнационални	- етнички малцинства - микро региони - градови	- Грчко Лоби - криминални организации
државно поддржани	- макро региони - Европска Заедница - ГАТТ	- системот на ООН - Европска Унија - Светска Трговска Организација
заеднички поддржани	- прекугранични коалиции - проблемски режими	- мониторинг на избори - режимот на Човескови права

Извор: Rosenau, 2006: 126-127.

Освен реалокацијата на власта од државата кон други актери, постоењето на **глобално граѓанско општество** е исто така доказ дека сувереното делување на државата е предизвикано од други глобални актери. Градењето на транснационалните идеолошки трендови (тенденции) на глобално ниво, светските движења за човекови права, за родова еднаквост, пацифистичките движења, еколошките организации, движењата на домородните луѓе и меѓународните невладини асоцијации се само дел од примерите.

Улогата на невладините организации во Источна Европа при рушењето на комунистичките режими е исто така доказ за значењето на овие демократски форми на самоорганизирање на граѓаните, а растечкиот тренд во западните земји голем дел од социјалните услуги за граѓаните да ги обезбедуваат невладини и непрофитни организации, независно дали истите функционираат на волонтерска основа или не, ги прави граѓанските организации компетентни и докажани извршувачи на најразлични социјални услуги претходно обезбедувани од државата (Давитковски, Габер, Ратсен, 2001).

Современите процеси на **реструктурирање на глобалната политичка економија** се друг важен елемент на глобалната промена. Според Хјусон и Синклер, кучна улога во реструктурирањето на истата одигра реориентацијата на клучните интелектуални, бизнис и политички елити во Г-7 зоната. Хипер-либералистите организирани според принципот на глобализација, на почетокот од деведесетите добија превласт врз елитите кои го подржуваат државно-регулаторниот капитализам организиран според територијален принцип (Hewson & Sinclair 1999: 10). Кризата на Државата на благосостојбата и опаѓањето на моќта на државната регулација во економската сфера како последица на економската глобализација, и отвори пат на идеологијата на нео-либерализмот која стана доминантна.

Управувањето со глобалните економски текови е секако издржан пример за управување надвор од рамките на националните држави, бидејќи наместо централна структура на власт, која би била пандан на државно регулираната економија на светско ниво, управувањето го врши мрежа од институции кои функционираат како форум за формирање консензус помеѓу светските економски сили: годишните економски форуми во Давос, Трилатералната комисија и состаноците на Г-7 групата.

Економското управување во услови на глобализација, или управувањето со глобалните економски текови, е поле на кое се вкрстуваат копјата на теоретичарите од нео-марксистичка провиниенција и пост-марксистите, според кои глобализацијата е најнова фаза во развојот на капитализмот и начин да се прекрие нееднаквата дистрибуција на профитот во и помеѓу државите на „глобалниот (богат) Север и (сиромашниот) Југ” и неолибералистите кои инсистираат на неефикасноста на државните економски политики и ја слават пазарната логика.

Хјусон и Синклер истакнуваат уште еден сегмент на теоријата за глобално управување кој ја прави релевантна во проучувањето на глобалната промена, а тоа е значењето на **глобално ориентираните епистемолошки елити и власти**. Во свет кој е базиран на знаење и во кој знаењето и информациите значат моќ, важна е политичката ориентација на глобалните епистемолошки елити во кои се концентрирани огромен обем на информации и знаење. Според овие автори, политичката ориентација на овие епистемолошки елити денес е глобална и тие делуваат во насока на прифаќање на новите облици на управување отаде државата.

МЕЃУНАРОДНИТЕ РЕЖИМИ, СВЕТСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ И РАЗЛИЧНАТА УПОТРЕБА НА КОНЦЕПТОТ ЗА ГЛОБАЛНО УПРАВУВАЊЕ

Други релевантни извори на теоријата за глобално управување произлегоа од традициите на транснационализмот и теоријата за меѓународни режими која имаше особено значење во 1980-тите години, и искуството на ООН и други меѓународни организации.

Транснационални се оние односи кои вклучуваат барем еден актер кој не е државен, а транснационалната политика се сфаќа како „систем на институционални поврзувања помеѓу општествата- вклучувајќи широк опсег на невладини општествени актери- кои влијаат врз домашната политика без вклучување на меѓувладини односи” (Rattberg 2006: 7). Најзначаен исход од овие транснационални поврзувања е креирањето на меѓународни режими, кои во понапредните фази на развојот и евентуална институционализација ги вклучуваат и државните актери.

Меѓународните режими се втемелени врз бројни принципи, норми и правила, како и на процедури на одлучување и програми кои му припаѓаат, а кои се меѓународно договорени (governance with government) и кои однесувањето на актерите трајно го уредуваат, усогласувајќи ги взаемно очекуваните однесувања (Cirn, 2003: 130). Меѓународните режими се профилираат по области (екологија, човекови права, култура, економија) и обично регулираат само една сфера од предметната област на делување, а не областа во целост. Според авторите кои го промовираат концептот за глобално управување, целото тело на меѓународни режими-економски, безбедносни, еколошки може да се смета за систем на меѓународно управување (Cirn, 2003, Rattberg 2006, Hewson & Sinclair 1999).

Во опширната анализа на еколошките режими, Михаел Цирн прави разлика помеѓу „негативни” и „позитивни” уредувања, при што негативни се „оние уредувања кои овозможуваат нови, поголеми социјални и економски односи, кои политичките граници ги прават пропустливи и ги спречуваат протекционистички мотивираните државни интервенции”, додека позитивни се „сите политики кои ги подредуваат дадените социјални односи на дејствување на колективното уредување, со цел да ги спречат несаканите ефекти на интеракција” (Cirn, 2003: 137). Несомнено е значењето на негативните режими како зачетоци на праксата на глобално управување, а уште повеќе на позитивните режими, кои со тоа што извршуваат регулативна и редистрибутивна функција на односи кои не се внатре државни, се особено значајни модели и извори на глобално управување.

Практиката на меѓународните организации е исто така важен извор корисен за теоријата за глобално управување. Иако меѓународните режими произлегуваат, се преплетуваат, или служат како основа за создавање на меѓународни организации, основната разлика помеѓу меѓународните режими и

меѓународните организации е тоа што првите немаат квалитет на актери. Најилустративен е примерот на ГАТТ, кој откако помина фаза на формализација и институционализација се вообличи во СТО.

Најзначаен извор за теоријата за глобално управување е секако на најинституционализираната и најголемата меѓународна (глобална) организација- ООН. Концептот за глобално управување е поврзан со искуството на ООН од две причини: прво, како вистинска глобална организација, вклучувајќи ја скоро секоја држава како член, ООН управува со голем обем на организациони ресурси неопходни за управување со светските работи; второ, преку сеопфатната мрежа на специјализирани агенции, организации и комисии, допира огромно мнозинство од современите глобални проблеми (Pattberg 2006: 8).

Литературата која се создаде околу праксата на ООН, се темели на искуствата со управување во скоро сите предметни области на делување, на сите континенти и со формализирање и согласност од државите. Не само што е огромно значењето на ООН за минатите искуства на глобално управување, туку, според некои автори и активисти, во неа лежи иднината на проектот за глобално управување кој се темели на силен космополитски морал и заедничка одговорност при справувањето со глобалните проблеми на човештвото.

Иако не е стара колку и ООН и не е глобална, туку регионална организација, Европската заедница во последната декада од XX век се издигна како прва супранационална структура без претходник во досегашната историја и е особен предмет на интерес на авторите кои ги истражуваат новите облици на управување. Според Ричард Хигот, Европската Унија поседува интегриран систем на управување, поврзани институционални структури, политики и правни инструменти кои овозможуваат поврзување на националното и супранационалното ниво на донесување одлуки и спроведување на политики (Higgott 2005: 18). Искуството на ЕУ, според овој автор е најважен извор при обликувањето на систем на глобално управување кој ќе биде истовремено ефикасен и праведен.

Овде доаѓаме до една поинаква употреба на концептот за глобално управување во современата теоретска литература. За разлика од авторите кои го употребуваат овој концепт пред сè како аналитичка алатка при анализата на светската политика во услови на глобализација, и кои најголемо внимание посветуваат на улогата на недржавните актери, новите просторни и функционални нивоа на кои се одвива политиката и различните механизми на управување и контрола, друга група автори и практичари исто така го користат овој концепт, но во поинаква, нормативна смисла.

Во нормативна смисла овој концепт се употребува „за да означи специфична политичка програма, која претставува или нормативна перспектива како политичките институции треба да реагираат поради редуцираните капацитети за управување на националните политички системи или како критичка перспектива која зборува за концептот за глобално управување како хегемонистички дискурс” (Dingwerth & Pattberg, 2006: 189).

За авторите кои бараат надминување на немоќта на националните политички системи во управувањето со економските и социјални промени, концептот за глобално управување е начин како да се управуваат процесите на глобализација политички (Pattberg, 2006: 13).

Според Комисијата за глобално управување и авторите кои ги проучуваат регионалните облици на интеграција (особено ЕУ), централно место во овој процес би имале Обединетите нации кои „управувањето со глобалните работи ќе ги вршат во согласност со интересите на сите луѓе за оддржлива иднина, водена од основните човекови вредности и која ги прави глобалните организации прилагодливи со реалноста на глобалната различност”. Важно е да се напомене дека овие пристапи не вклучуваат и барања за формирање на Светска влада која глобално ќе управува, туку истите им ја признаваат релевантноста и придонесот и на НВО. Исто така особено значење му се придава и на проблемот на демократијата и демократичноста на глобалните институции во процесот на глобално управување. Во извештајот на Комисијата за глобално управување се истакнува дека новоформализираните начини на глобално управување мора да бидат поинклузивни и повеќе партиципирачки отколку во минатото.

Авторите од нео и пост-марксистичка провиниенција на концептот за глобално управување гледаат како на хегемонистички дискурс со кој се врши замаглување на негативните ефекти што актуелната фаза на капитализмот ги има врз дистрибуцијата на ресурсите во и помеѓу државите. Марксистичката перспектива на глобализацијата одрекува дека таа е нешто ново; според истата, овие процеси се продолжение на трендовите кои долго време ја придружуваат експанзијата на капитализмот, нова е само свеста за истите.

Една многу значајна последица од неисториските и некритичките сфаќања на глобализацијата е што тие всушност стануваат идеологија во рацете на бизнис и политичките елити. Според Марксистичките теоретичари, глобализацијата денес редовно се наведува како причина да се промовираат мерки кои ќе ги редуцираат работничките права и ќе ги отстранат другите пречки на бизнисот. И во современата епоха политиката и користи на интересите на економски доминантната класа, а владеењето или (денес) управувањето секогаш ја следи капиталистичката логика.

Несомнено, моќта и просторот на делување на денешните корпорации е поголема од било кога, а неолибералните политики кои се денес доминантни им одат во прилог на бизнис елитите. Новиот комплексен свет во кој капиталистичкиот начин на производство се шири толку лесно на нови територии пред сè во Азија, чии културни, политички и историски контексти се толку различни од западноевропските, се чини дека им дава примат на економските аспекти на глобализацијата. Но, држењето само до овие објаснувања може да биде неоправдано ако се запостават дејствувањата на невладините активисти, борците за човекови права, глобалите криминални мрежи, буђењето на кул-

турните и етнички идентитети и релативизирањето на концептот за државниот суверенитет во пракса како и во теоријата.

Во таа смисла, концептот за глобално управување и дискусијата која се разви во рамките на општествената теорија се корисни за да се согледа местото, улогата и дејствувањето на старите и новите политички субјекти на глобалната политичка сцена. При тоа, секако, не треба да се запостави критичката функција на науката во објаснувањето на новите процеси и да се промовира лажен објективизам. Предизвиците на глобализацијата и постстудениот свет се преголеми за да се препуштат на еднострано толкување на само една теорија, па и под услов истата прикриено да не застапува конкретни интереси.

Литература:

- Arrigi G. (1997). *Globalization, State Sovereignty, and the "Endless" Accumulation of Capital*. <http://www.binghampton.edu/fbc/gairvn97.htm>
- Baker R. (1999). *Challenges to traditional concepts of sovereignty*. http://www.classwebs.spea.indiana.edu/bakerr/challenges_to_sovereignty.htm
- Commission on Global governance (1995). *Our Global Neighbourhood. The Report of the Commission on Global Governance*.
- Давитковски Б., Габер Н., Ратсен Д. (2001) „Здруженија на граѓани и фондации“. Скопје: Правен факултет.
- Dingwerth, K., Pattberg, P. (2006). Global Governance as a Perspective on World Politics. *Global Governance vol. 12, pp.185-203*.
- Held D. (2002). Law of States, Law of Peoples: Three models of sovereignty. <http://www.lse.ac.uk/Debts/global>
- Hewson M., Sinclair T. J. eds. (1999). *Approaches to global governance theory*. Albany: State University of New York Press.
- Higgot R. (2005). The theory and practice of global and regional governance: Accomodating American exeptionalism and European pluralism. *GARNET Working Parers No. 01/05*. www.garnet-eu.com
- Keohane R., Nye J.S.Jr.(2000) *Governance in a globalizing world*. http://www.ksg.harvard.edu/visions/publication/dlobalizing_intro.doc
- Pattberg P. (2006). Global governance: Reconstructing a contested social science concept. *GARNET Working Parers No. 04/06*. www.garnet-eu.com
- Rosenau J. N. ed. (2006). *The study of world politics. Vol. 2, Globalization and Governance*. London and New York: Taylor & Francis Routledge.
- Smith S., Baylis J. eds. (2003). *The globalization of world politics 2nd edition*. New York: Oxford University Press
- Cirm M. (2003). *Upravljanje sa one strane nacionalne države*. Beograd: Filip Visnjic.